

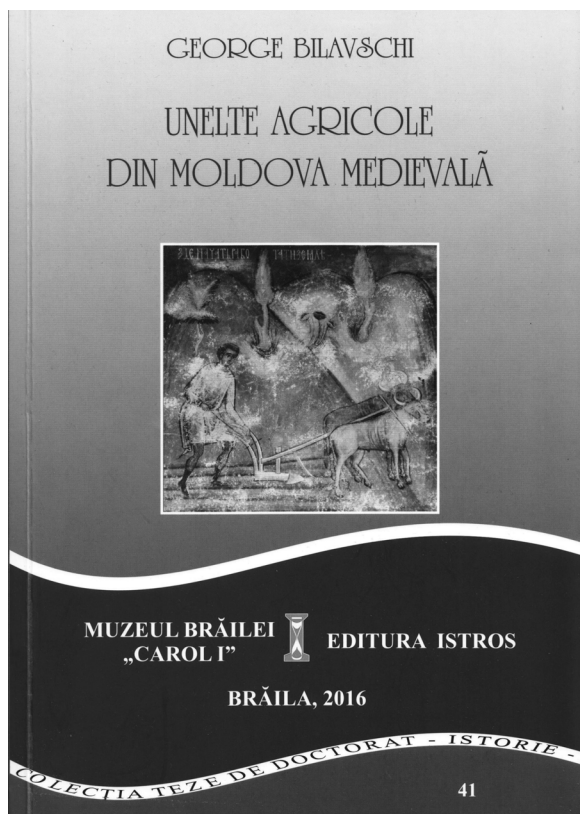
George Bilavski,
UNELTE AGRICOLE DIN MOLDOVA MEDIEVALĂ
Brăila: Editura Istros, 2016, 488 p. ISBN: 978-606-654-222-7

Studierea spațiului rural din Moldova medievală, a vieții cotidiene a țăranului și a activităților agricole conjugate cu alte preocupări legate de obținerea resurselor alimentare constituie o temă importantă în istoriografia românească cu perspective de cercetare interdisciplinară, care a atras atenția cercetătorilor din domenii diferite, precum arheologia, istoria, etnografia, lingvistica, istoria artei ș.a. O contribuție semnificativă la această temă, din perspectivă arheologică aparține cunoscutului medievist Vasile Neamțu, care în anul 1975 a publicat o remarcabilă sinteză despre tehnica producției cerealiere din Moldova și Țara Românească până în secolul al XVIII-lea, reprezentând o formă dezvoltată a tezei de doctorat susținută la Cluj-Napoca sub îndrumarea academicianului Ștefan Pascu.

După patru decenii de descoperiri notabile și acumulări istoriografice, o nouă sinteză consacrată problematicii uneltelor agricole din Moldova medievală a fost publicată recent de către colegul George Bilavski, cercetător în cadrul Institutului de Arheologie din Iași, care prin aportul său completează substanțial seria contribuțiilor referitoare la istoria vieții agrare din spațiul de la est de Carpați de-a lungul evului mediu.

Lucrarea, apărută în condiții grafice foarte bune la Editura Istros din Brăila, este prefătată de către distinsul magistru Victor Spinei, erudit medievist ieșean, membru al Academiei Române, sub a cărui îndrumare științifică autorul și-a realizat studiile doctorale la Facultatea de Istorie din cadrul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, și care ne înfățișează necesitatea elaborării acestei monografii și temeinicia conținutului științific diseminat.

Înainte de expunerea analizei detaliate a tuturor uneltelor agricole folosite în spațiul carpato-nistran, autorul ne prezintă motivația temei abordate, metodele de cercetare folosite și stadiul cercetărilor (p. 11-17), izvoarele scrise și o prezentare istoriografică asupra contribuțiilor istorice, arhe-

ologice, lingvistice și etnografice (p. 19-38). De asemenea, un capitol valoros din cuprinsul acestei cărți se referă la terminologia agrară românească (p. 39-69), incluzând rezultatele analizei sensurilor unor termeni specifici pentru uneltelile agricole și a instrumentelor manipulate din spațiul rural medieval din Moldova, dar și a terminologiei privind terenurile agricole și practicile tradiționale românești din domeniul agriculturii.

Pentru a ilustra conexiunile dintre modul de viață al comunităților umane din aria est-carpatică și evoluția formelor uneltelor agricole medievale din acest spațiu, colegul George Bilavski ne schițează cadrul fizico-geografic, relevând caracteristicile solurilor și ale condițiilor climatice. În continuare, autorul tratează anumite aspecte referitoare la problema metalurgiei fierului la est de Carpați în Evul Mediu (p. 76-87), cum ar

fi distribuția resurselor de minereu de fer, îmbunătățirea tehnicilor de exploatare a depozitelor de minereu feros, perfecționarea cuptoarelor pentru reducerea minereului, obținerea aliajului din care erau realizate unelte ș.a. Totodată, este abordat aspectul locului de producere a utilajului agricol recuperat prin săpături arheologice pe teritoriul Moldovei. După cum bine se arată în acest capitol, în perimetrul siturilor medievale studiate au fost adunate destule mărturii arheologice de o certă valoare referitoare la producerea unor unelte agricole din fier de către meșteri specializați în anumite așezări rurale sau urbane, precum Baia, Suceava, Hlincea, Bârlad, Izvoare, Lozna, Tg. Trotuș, Hansca, Pohorniceni-Petruha, Trebujeni-Scoc, Orheiul Vechi ș.a. În acest sens, au fost arătate descoperirea resturilor metalurgice (zgură metalică, fragmente de mangal, lupe de fier nefolosiți, rebuturi), a unui număr semnificativ de obiecte neprelucrate și de unelte specifice meseriei de fierar, instalații pentru reducerea minereului feros și prelucrarea metalelor, dar și depozite de artefacte necesare practicării acestui meșteșug (nicovale, clești, ciocane, dălți). Se cuvine să menționăm atenția deosebită a autorului îndreptată asupra datelor cuprinse în sursele documentare, care reflectă atât existența unor meșteri locali specializați în producerea uneltelor folosite în activitățile agricole, cât și importul lingourilor de fier sau a instrumentelor finisate din Transilvania sau Polonia.

Partea cea mai consistentă a lucrării, capitolul V, cuprinde prezentarea detaliată a uneltelor agricole medievale din spațiul est-carpatic (p. 89-244). Autorul realizează un studiu complex al celor trei categorii mari de vestigii agricole: unelte de arat (brăzdare, cuțite de plug, otice), unelte de săpat (sape, hârlețe, târnăcoape), unelte pentru recoltarea cerealelor (seceri, coase, cosoare), unelte pentru tăiat și despicat (topoare, securi, bărzi), evidențiind anumite caracteristici din punct de vedere funcțional, tipologic și cronologic. Aici, George Bilavski își propune, totodată, clarificarea unei serii de chestiuni referitoare la proveniența și evoluția instrumentarului agricol, la tehnicile folosite în cultivarea solului, precum și unele aspecte ale vieții agrare tradiționale, relevând, de

asemenea, direcțiile de studiere ale universului rustic medieval și metodologia științifică vest-europeană, pe care le adaptează cu pricepere la realitățile istorice din acest spațiu.

Autorul stabilește o metodologie coerentă de clasificare, prin care reușește definirea etapelor evolutive ale tipurilor funcționale, ale formelor și variantelor tipologice ale unui eșantion semnificativ de artefacte recuperate atât prin săpături arheologice sistematice sau de salvare, precum și scoase la iveală fortuit sau păstrate în colecții particulare. Alături de cunoscutele vestigii atestate la Baia, Iași, Piatra Neamț, Suceava, Zăhărești etc., au fost luate în studiu și materialele găsite în stânga Prutului, cum ar fi depozitul de unelte agricole de o incontestabilă valoare istorică descoperit la Orheiul Vechi, artefactele de la Hansca, Lucașeuca, Mășcăuți, Molești, Poiana, Stâncăuți ș.a. Astfel, spre deosebire de contribuțiile istoriografice anterioare referitoare la istoria vieții agrare din Moldova în evul mediu, care valorificau vestigii descoperite în hotare geografice clar stabilite de rațiuni politice începând cu perioada postbelică, George Bilavski depășește cu fermitate aceste limite, oferind o imagine completă și complexă asupra problemei originii și evoluției instrumentarului agricol, a tehnicilor utilizate în prelucrarea solului în Moldova medievală de pe ambele maluri ale Prutului.

Autorul întocmește un valoros repertoriu al descoperirilor de unelte agricole medievale, care constituie un instrument de lucru necesar cercetătorilor interesați, însumând circa 600 de piese descrise riguros după scheme bine alese. Cuvinte de laudă se cuvin și pentru realizarea ilustrației bogate (60 de planșe color și alb-negru) și a hărților descoperirilor de utilaj agricol, realizate pe perioade cronologice și categorii de unelte, precum cele destinate aratului, săpatului, recoltării cerealelor, care ilustrează în mod fericit conținutul lucrării.

În concluzie, menționăm că monografia elaborată de către George Bilavski reprezintă o expresie a acribiei și dăruirii unui cercetător veritabil, care a îmbinat în scopul realizării proiectului său istoriografic consistența teoretică, analiza riguroasă și concluziile pertinente.

20.05.2017

Dr. Ludmila Bacumenco-Pîrnău, Institutul Patrimoniului Cultural al AȘM, bd. Ștefan cel Mare 1, MD-2001 Chișinău, Republica Moldova, e-mail: ludmila.pirnaeu@gmail.com